

Koncepte rodinné politiky

Rodiny dnes nejsou identifikovatelné podle kategorie manželství

Říká se, že rodina je základní jednotkou státu a že podobně, jako je tomu s demokracií, nikdo ještě lepší institut, v daném případě sloužící k výchově dětí, nevymyslel. Svět 21. století však prochází mnoha systémovými změnami, jež vyžadují dlouhodobou strategii v klíčových oblastech. Přípravovanou Koncepti rodinné politiky přibližuje Zuzana Jentschke Stöcklová, náměstkyně ministryně práce a sociálních věcí pro řízení sekce sociální a rodinné politiky.

Jiří Chum

V čem je současná rodina jiná než ta před rokem 1989?

Z demografických a socioekonomických dat víme, že na rozdíl od dob minulých neexistuje žádná jedna forma či norma rodiny. Dnešní rodina je oproti rodině před rokem 1989 velmi různorodá a stále se dynamicky proměňuje. Téměř polovina dětí se rodí mimo manželství, zároveň stoupá rozvodovost, významně nám klesá porodnost, ženy rodí děti čím dál později, samostatné rodiny tvoří čtvrtinu všech rodin. Usilujeme proto, aby rodinná politika cílila na děti a nikoliv na formu soužití rodičů. Další rozdíl spočívá v inspiraci evropskými trendy. Zkušenosti z Evropské unie nám ukazují, že nejvíce efektivní je rodinná politika, která cílí na služby, jako je sociální bydlení, služby předškolní péče, družiny či poradenství a na finanční podporu rodin. Třetí rozdíl je možnost volby, usilujeme o to, aby si rodiče mohli sami vybrat, jak si chtějí svůj rodinný život uspořádat. Stát by jim měl jejich volbu usnadňovat.

Jak je tomu třeba přizpůsobit novou Koncepti rodinné politiky, kterou ministerstvo připravuje?

Přípravovaná Koncepte se liší od těch předchozích dokumentů tím, že velmi precizně analyzuje demografické a socioekonomické trendy, z kterých pak vyvozuje konkrétní opatření rodinné politiky.

Co vedlo k rozhodnutí zmíněnou Koncepti vytvořit? Proč se s ní tak dlouho

váhalo? Které státy tvůrce Koncepte inspirovaly svou dobrou praxí?

Koncepte je zpracována Ministerstvem práce a sociálních věcí ve spolupráci s Odbornou komisí pro rodinnou politiku, která byla na zmíněném ministerstvu ustanovena v souladu s programovým prohlášením vlády na jaře minulého roku. Rodinná politika je z povahy věci politikou průřezovou. Týká se zejména daňové politiky, pojistných a nepojistných dávek, důchodového systému, zaměstnanosti, vzdělávání, zdravotního systému, oblasti bydlení a sociálních služeb. Proto Koncepti připravujeme v návaznosti na všechny aktuální vládní dokumenty či legislativu a usilujeme o jejich úzkou provázanost. Koncepte se inspirovala jako systémem rodinné politiky zejména z Německa a Rakouska, které jsou nám mentálně blízké a v posledních letech učinily v rodinné politice zásadní reformy, tak praxí ve Francii či ve skandinávských státech. Tyto státy dlouhodobě vykazují největší porodnost a spokojenost obyvatelstva.

„Sociální politika nesmí být brána jako výdaj, ale jako investice do budoucnosti naší země.“

Jaký postup přípravy Koncepte byl zvolen? Kdo se na něm podílí? Kdy předpokládáte, že bude Koncepte hotova?

Dnes mají lidé obavy ze založení rodiny, protože to často znamená pokles životní úrovně, ztráta kvalifikace či kontaktu s profesí. Tyto dva faktory pak mohou vést k rozpadu vztahu

rodičů. Cílem

Koncepte je proto podporovat rodiny ve všech fázích, umožnit jim skutečnou volbu životní strategie. Usilujeme o komplexní materiál, který bude atraktivní svou formou i obsahem jak pro odborníky, tak pro laickou veřejnost. Klíčovou část Koncepte představuje sada konkrétních opatření, která považujeme za klíčová. Na Koncepti se podílí zejména experti z Odborné komise pro rodinnou politiku, ve které jsou zastoupeni především akademičky a akademici z oborů sociologie, ekonomie, demografie, statistiky, psychologie či pedagogiky. Nedávno byli do odborné komise přizváni také zástupci klíčových resortů. Na začátku měsíce června bychom chtěli Koncepti diskutovat i s širokou laickou veřejností prostřednictvím kulatých stolů. Koncepte by měla být vládě předložena ke schválení na podzim tohoto roku.

Na jaké demografické trendy a socioekonomické faktory připravovaná Koncepte reaguje?

Koncepte reaguje na tři výrazné demografické trendy: pokles porodnosti, stárnutí obyvatelstva a změnu struktury rodin. Česká republika zažívá od 90. let 20. století výrazný pokles porodnosti. Ten se pojí s posunutím rodičovství do vyššího věku a souvisejícím problémem zvyšující se nedobrovolné neplodnosti párů.

FOTO: ARCHIV MPSV

Mgr. Zuzana Jentschke Stöcklová

je náměstkyní ministryně práce a sociálních věcí pro řízení sekce sociální a rodinné politiky, v níž řídí odbor rodinné politiky a politiky stárnutí, odbor sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení a odbor ochrany práv dětí. Zároveň předsedá spolku Oranžový klub, který podporuje a prosazuje ideje rovného zastoupení žen a mužů ve veřejném a stranickém životě. V letech 2009–2012 působila jako radní Středočeského kraje pro sociální oblast.

Druhý trend, stárnutí obyvatelstva, s sebou přináší velké finanční nároky, zejména na pobytové sociální a zdravotní služby. Již nyní tvoří čtvrtinu obyvatelstva senioři ve věkové kategorii nad 65 let. Z toho důvodu se snažíme propagovat opatření, která zajistí osobám závislým na pomoci druhých zůstat co nejdéle v domácím prostředí. V České republice roste podíl jednočlenných domácností, takzvaných singles, bezdětných párů a nesezdaných soužití a naopak ubý-

vá rodin se dvěma a více dětmi. Také na to musí moderní rodinná politika reagovat. V oblasti socioekonomické je výrazným faktorem odlišná zaměstnanost podle pohlaví, zde se silně a negativně projevuje vliv mateřství a pečovatelské role na ženy, a dále faktor narůstající chudoby rodin, zejména rodin s dvěma a více dětmi nebo rodin sólo rodičů. Rozdíl mezi mzdou ženy a muže v České republice v roce 2015 činil více než 5 tisíc korun, což za rok činí téměř 80 tisíc korun, o které rodiny přichází. V souvislosti s tím je nutné zmínit, že 36 % domácností si nemohlo dovolit neočekávaný výdaj ve výši 9 700 korun.

Jakých oblastí se Koncepce dotkne?

V Konceptu je navrhováno přibližně dvacet klíčových opatření reagujících na aktuální potřeby současných rodin. Koncepce pokrývá jak oblast služeb a dávek, tak i daní. Zmínit můžeme například dostupné bydlení, zajištění finančně i místně dostupných

služeb předškolní a rané školní péče, motivaci zaměstnavatelů k flexibilním formám práce, řešení nerovného odměňování žen a mužů a chudoby rodin nebo dostupnost asistované reprodukce.

Co je podle vás v rodinné politice zásadní? Jaká oblast?

Nejdůležitější je zajistit dostupné a kvalitní služby nejenom v předškolní péči a vzdělávání, ale i v podpoře rodin se závislými členy či rodin seniorů. Dostatek předškolních zařízení, tedy školek, dětských skupin a mikrojeslí, plošné fungování ružin, to je předpokladem pro další opatření ve sladování rodinného a profesního života. Patří k nim například podpora flexibilních forem práce, zapojování otců do péče nebo zvýšená finanční podpora rodin. Obdobně dostatek terénních sociálních služeb je předpokladem, aby osoby závislé na péči jiné osoby mohly co nejdéle zůstat doma ve svém vlastním prostředí.

Jakou část Koncepce považujete vy sama za klíčovou a nepřekročitelnou?

Dostatek dostupných kvalitních služeb péče a vzdělávání umožňuje rodičům i zaměstnavatelům plánovat návrat na trh práce po rodičovské dovolené, má pozitivní vliv na zaměstnanost žen a na porodnost. V neposlední řadě má pozitivní vliv na státní rozpočet tím, že se posiluje sociální a zdravotní systém a daňové příjmy. Je rovněž klíčový pro životní šance, především pro děti ze sociálně znevýhodněných rodin.

Velká část obyvatel žije v nesezdaném soužití. Jak to ovlivní rodinnou politiku?

Rodinná politika se musí přizpůsobovat faktu, že dnes 22 % rodin s dětmi je tvořeno sólo rodiči, obdobně se v roce 2014 47 % dětí narodilo mimo manželství. Rodiny dnes nejsou identifikovatelné podle kategorie manželství. Jak jsem již zmínila, je struktura rodin velmi dynamická a v rámci opatření je nutno reagovat na všechny její podoby.

Počítá se s robustnější dlouhodobou kampaní, která by například podpořila specifika manželství nebo respektovala generační nezaměnitelnost, zejména pokud jde o generaci Y, která bude patrně souběžně s Konceptem

vstupovat do aktivního pracovního a společenského života?

Znovu zdůrazním, že klíčovým principem Koncepce je možnost volby. Úkolem rodinné politiky není sociální inženýrství, ale poskytnout rodinám takové prostředí, ve kterém mohou svobodně volit formy rodinného života a odpovědně naplňovat svá rozhodnutí týkající se rodinných hodnot, cílů, funkcí a péče o závislé členy.

Doznají zásadnější změny služby pro mladá manželství, jež jsou pro některé mladé rodiny nyní spíše finančně nedostupné?

Koncepce navrhuje podporu mladých rodin zejména v oblasti dostupného bydlení, které je často pro mladé rodiny zásadní při rozhodování o dětech. Obdobně jim nabízí flexibilní úpravy rodičovského příspěvku, které pomohou například studentům čerpat dávku rychleji a ve vyšších částkách. V neposlední řadě mladým rodinám mohou výrazně ulevit dostupné služby, případně flexibilní formy práce.

Jak se do Koncepce promítnou zásady rodinné péče o znevýhodněné skupiny obyvatel?

Jedním z opatření, které Koncepce doporučuje, je takzvané dlouhodobé ošetřovné, což bude dávka umožňující

pracujícím zajištění střednědobé péče o osobu blízkou. Dále z hlediska kvality života a preferencí seniorů je vhodnější co nejdříve setrvání v přirozeném prostředí, proto je nezbytné investovat veřejné finance do podpory terénních sociálních služeb a zlepšení postavení neformálních pečovatelských a pečovatelek.

Jaké budou finanční dopady praktických výstupů Koncepce? Které kapitoly rozpočtu ovlivní, kterých dalších ministerstev se přímo či zprostředkovaně dotkne?

Finanční dopady jak na státní rozpočet, tak na rodiny jsou důležitou součástí Koncepce. Odborná komise velmi pečlivě provádí všechny propočty a mapuje jak příjmovou, tak výdajovou stránku. Což však neznamená, že musíme při Konceptu rodinné politiky propadnout účetnické mentalitě. Sociální politika nesmí být brána jako výdaj, ale jako investice do budoucnosti naší země.

Může nová rodinná politika pomoci změnit dlouhodobější demografické výhledy, které jsou pro Českou republiku zatím velmi neblahé?

Výzkumy ukazují, že pro zlepšení porodnosti je klíčová podpora služeb. Příkladem může být Francie, která má velmi širokou nabídku služeb péče a vzdělávání již pro malé děti a úhrnná plodnost je jedna z nejvyšších v Evropské unii. ■

ILUSTRACE FOTO: PIXABAY.COM 2x

